

... . Ἀπό τήν Ποντιακή λαογραφία

... . Σ Η Μ Α

Ο.- Ἡ ποντιακή ψυχή, σέ ὥρες μεγάλης ποιητικῆς δημιουργίας. - Κείμενο
Στάθη Εὐσταθιάδη.

... . τό σῆμα σβήνει

Ἡ δημοτική ποίηση εἶναι ἡ εἰκόνα τῆς λαϊκῆς ψυχῆς. Εἶναι ὁ ψυχικός παλμός τοῦ λαοῦ. Οἱ καῦμοί καί οἱ χαρές τοῦ συνόλου, οἱ ἐνθουσιασμοί καί οἱ συγκινήσεις, εἶναι ὑπόθεση τοῦ συνόλου. Εἶναι ἡ δημοτική ποίηση τό ἀποτέλεσμα ἀπό τήν συγκινησιακή λειτουργία τῆς ψυχῆς τοῦ λαοῦ, πού δονήθηκε ἀπό ἕνα περιστατικό τῆς ζωῆς καί πού φανερώθηκε ἔπειτα, σάν ἐξαίσιο ὄραμα, μελωδικό ἄσμα, βγαλμένο μέσα ἀπό τούς κληδονισμούς τῆς λαϊκῆς ψυχῆς καί περνώντας ἀπό τήν φαντασία ἑνός λαϊκοῦ ποιητῆ.

Στάθηκε, πολλές φορές, ἡ ποντιακή ψυχή μάρτυρας μπροστά σέ γεγονότα καί περιστατικά, πού ἀποτελοῦσαν φωτεινά ὁρόσημα, γιά τήν ἱστορική πορεία τῶν ἑλληνοποντίων, μέσα αὐτοῦς αἰῶνες. Τά ἐξαιρετικά αὐτά γεγονότα καί περιστατικά, ἀποτέλεσαν τήν λυδία λίθο γιά, τό ἀδούλωτο φρόνημα τοῦ λαοῦ μας, γιά τήν ἀδάμαστη ποντιακή ψυχή. Καί ἀντιστάθηκε ἡ ψυχή αὐτή ἀπέναντι στίς σικοτεινές δυνάμεις, στούς βαρβαρισμούς καί στίς καταπιέσεις. Τό διαπιστώνουμε αὐτό, κατά τρόπο πολύ πειστικό, ἀπό ὠρισμένα ποντιακά δημοτικά τραγούδια.

Σέ ὥρες μεγάλης ποιητικῆς δημιουργίας, στάθηκε ἡ ποντιακή ψυχή πολλές φορές. Ἐφαλλε ἡ ποντιακή λαϊκή μοῦσα τό μεγαλεῖο τοῦ ἀνθρώπου, σέ ὥρες τραγικές, ὅπου ὑπέρτατο καθῆκον ἐπέβαλλε μεγάλες θυσίες. Γιά νά στερῶση τό γιοφύρι τῆς Τρίχας, ἡ γυναίκα τοῦ πρωτομάστορα πέφτει στά φουρτουνιασμένα νερά τοῦ ποταμοῦ, θυσιάζεται, γιά νά θεμελιωθῇ τό μεγάλο ἔργο.

Ἡ ποντιακή λαϊκή μοῦσα τραγούδησε τήν λεβεντιά τοῦ ποντίου ἀκρίτα, πού ἀντίκρουσε τόν ἴδιο τόν χάροντα, πάνω στό μαρμαρένιο ἄλωνι, ὅπου πάλεψε μαζί του, σέ ἕνα ἀγώνα τιτάνειο, γιά νά νικήσῃ μιά γά πάντα τόν θάνατο.

Θά σταθοῦμε ἰδιαίτερα σέ ἕνα περιστατικό. Καί ἐδῶ, ἡ ποντιακή ψυχή παροῦσα. Ποιός ξέρει, πῶς συνέβη τό περιστατικό...

Σέ τόπο ἐρημικό, φρέθηκε τό νιόπαντρο παλληγάρι καί ἦταν μόνο. Ἐφνινά, ἐνῶ προχωροῦσε καί ἔφτασε κοντά σέ μιά βρύση, φοβερός δράκοντας ξεπετάχθηκε μπροστά του.

Τό θεριό εἶναι ἔτοιμο νά κατασπαράξῃ τό παλληγάρι...

Καλῶς καλῶς τό πρόγεμά μ', καλῶς τόδε λινάρι μ'.

Κατατρομαγμένος ὁ Γιάννης ὁ Μονόγιαννης, παρακαλεῖ τό θεριό, νά τόν ἀφήσῃ γιά μερικές μέρες. Νά πάῃ νά δῇ ξανά τούς δικούς του, τήν καλή του γυναίκα, τούς γονεῖς του, τά ἀδέλφια του Καί δίνει ὑπόσχεση στό θεριό, πῶς θά ξαναγυρίσῃ. Ὁρμίζεται γι' αὐτό. Πείθεται τό θεριό καί δίνει στόν Γιάννη λίγες μέρες ἐλεύθερης ζωῆς...

Πηγαίνει ὁ Γιάννης στό σπίτι του. Τούς βλέπει ὅλους. Τούς ἀναγγέλει τό περιστατιό. Ἡ ποντιακή μοῦσα τά παρακολουθεῖ ὅλα. Ἡ ζωὴ τῆς οἰκογύνειας τώρα, εἶναι δραματική.

Παίρνει τό δρόμο τοῦ γυρισμοῦ ὁ Γιάννης, τοῦ γυρισμοῦ κοντά στόν δράκο. Τόν ἀκολουθοῦν τώρα ὅλοι οἱ δικοί του καί ἰδιαίτερα ἡ γυναίκα του.

Ἡ σιηνή τώρα, μπροστά στόν δράκο.

Τό θεριό ἐπαναλαμβάνει τίς ἀπειλές του. Σέ λίγο, ὁ Γιάννης θά γίνῃ βορὰ στό στόμα τοῦ δράκου. Ἐπάνω στήν κρίσιμη ὥρα, ξεδπαθώνει ἡ ψυχὴ τῆς ποντιοπούλας. Ἡ ποντιακή μοῦσα, σέ λίγο θά φάλλῃ. Ἦδη, ἡ ποντιακή ψυχὴ πάλλεται.

Παίρνει τό λόγο ἡ ποντιοπούλα καί ἀπευθύνεται στόν μανιασμένο δράκο, ὁ ὁποῖος τήν ἐρωτᾷ, ἀπό πού κρατᾷν τά γονικά της.

Ὁ κύρι μ' ἄς τούς οὐρανούς κα' ἡ μάνα μ' ἄς τά νέφια
τ' ἀδέλφια μ' στράφνε καί βροντοῦν κι' ἐγὼ γροιλεῦω δράκους
Σὴ πεθεροῦ μου τό τσανών, σεράντων δράκων δέσμη
ἕναν θά παίρω καί τ' ἐσόν, γίνταν σεράντα ἕνα

Κεραυνός στά λόγια τῆς γενναίας ποντιοπούλας. Τό θεριό κατατρομάζεται. Ὑποχωρεῖ, συνθηκολογεῖ. Καί τό σπουδαιότερο. Ἐξημερώνεται...

Καθὼς καί λές νάί κ' ὁρασον, ἄμε κι' ἀπ' ὅθεν ἔρθες
ἄς ἐν ὁ Γιάννης ἀδελφὸ μ' καί ἡ καλὴ ἀτ' ἡ νύφε μ'

Τό ἥρωϊκό πνεῦμα ἐκδηλώνεται μέ γενναϊότητα, ἀλλά καί μέ εὐγένεια. Ἡ δύναμη προβάλλει ὄχι σινοτεινὴ, μά γεμάτη λάμψη. Ὁ ἥρωϊσμός σινορπᾷ ἄπλετο τό φῶς. Ἡ βία τοῦ θεριοῦ ἐξουδετερώνεται, ἐμμηδενίζεται. Καί ἔπειτα, ὁ νικημένος δράκος, μεταβάλλεται καί στή φύση καί στήν ἀποστολή του. Ζητᾷ συναδέλφωση μέ τόν ἄνθρωπο. Γίνεται παράγοντας πολιτισμοῦ.

Ἀθάνατο καί γεμᾶτο λάμψη τό αἰώνιο ἐλληνικό πνεῦμα...

. ΛΥΡ - ΤΡΑΓ

Στό ὑπόλοιπο μέρος τοῦ προγράμματός μας θά ἀκούσετε σινοπούς καί τραγούδια ἀπὸ διάφορες περιοχές τοῦ Πόντου (5 σινοποί),

. ΛΥΡ - ΤΡΑΓ

9

Ἀγαπητοί ἀκροαταί, σᾶς μεταδίδουμε δύο ἐνδιαφέρουσες ἀνακοινώσεις : Τό καλλιτεχνικό τμήμα τοῦ Σωματείου Παναγία Σουμελά, δίδει αὖριο τό πρωτῆ, ὥρα II, στό βασιλικό θέατρο Θεσσαλονίκης, τό ἔργο "Ὁ κύρι μ'νά ἔχ'τό κρῖμαν" τοῦ Γεωργίου Ἀδαμίδη, μέ σκηνοθεσία Νίκου Σιδηρόπουλου. Τήν μεταπροσεχῇ Κυριακή, 14 Μαΐου, ὥρα IO καί μισή τό πρωτῆ, ὁ ποντιακός θίασος Θεσσαλονίκης, δίδει στήν Καβάλα, στό κινηματοθέατρο Ἀπόλλων, τό ἔργο "Ἄς ἔλεπαν τ'ὀμμάτια μ'" τοῦ Στάθη Εὐσταθιάδη, μέ σκηνοθεσία Βάνια Ὑγρόπουλου καί καλλιτεχνική διεύθυνση Μιχάλη Κυνηγόπουλου.

ΛΥΡ - ΤΡΑΓ

Ἡ ἐκπομπή μας τελειώσε.

. Σ Η Μ Α

Κοντά σας καί πάλι τό ἐρχόμενο Σάββατο αὐτή τήν ὥρα. τό σῆμα σβήνει

Στάθη, ὁ ποντιακός θίασος, ἡ ποντιακή ψυχή μόνον καί ἡ ποίησέ σου, σέ γεγονότα καί περιστάσεις, ἀπό ἀπολλοῦς ὁ ὁρμητισμός, γιά τήν ἱστορική πορεία τῶν ἐλληνικόντων, μέσα στους αἰῶνες. Τά ἐξαιρετικά αὐτά γεγονότα καί περιστάσεις, ἐποτέλεσαν τήν αὐδή λάθος γι'τό ἀδούλωτο φρόνημα τοῦ λαοῦ, γιά τήν ἀντίληψή του καί τήν ἀντίδρασή του. Ἡ ψυχή αὐτή ἀπέναντι στίς σκοτεινές συνθήκες τῶν χρόνων, ὡς καί τῶν κακίᾶς. Τό διακρίνωμε αὐτό, καί τόπο πολύ πειστή, ἀπό ὁρισμένα ποντιακά δημοτικά τραγούδια.

Σέ ὥρες, μεγάλης ποιητικῆς δημιουργίας, στήθηκε ἡ ποντιακή ψυχή πολλές φορές. Ἐφαλλε ἡ ποντιακή λαϊκή ποίησά τοῦ ἀνθρώπου, σέ ὥρες τραγικές, ὅπου ὑπέρται καθῆκον ἐπὶ πολλὰ μεγάλα θύματα. Γιά τὴν σπουδαία τὴν γιοφύρι τῆς γαῖας, ἡ γυναικα καὶ ἀνδραγατῶν πέφτει στή φοντασμασμαμένην τοῦ ποταμοῦ, θυσιάζεται, γιά νά ἐκτελεσθῇ τό μεγάλο ἔργο.

Ἡ ποντιακή λαϊκή ποίησά τραγοῦδι τῆν λεβεντιά τοῦ ποντίου ἀνδρῆ, καὶ ἀντίκρουσ τόν ἴδιο τόν χάρουτα, γιά τὸ μαρτύριον αὐτῶν, ὅπου πάλεψε μαζί του, σέ ἕνα ἀγῶνα τιτύνει, γιά νά νικήσῃ καί γι' πάντα τόν θάνατο.

Θά στοθοῦμε ἰδιαίτερα σέ ἕνα, περιστάσιον. Ἄς εἶδῃ, ἡ ποντιακή ψυχή παρούσα. Ποιός ξέρει, πῶς συνέβη τό περιστάσιον...

Σέ τόνο ἔρημικόν, φρέθηκε τό νιόπαντρο παλληκάρι καί ἦταν μόνο. Ὁρμητισμός, ἐνῶ προχωροῦσε καί, ἔφτασε κοντά σέ μιά βρύση, φοβερός δράκοντας ἐπετάχθηκε μπροστά του.

Τό παρὶς εἶναι ἔτοιμο νά κατασπασθῇ τό παλληκάρι...